

Prevoz nakladnih panjev na pašo

Ko sem pred leti začel iskati mentorja za čebelarjenje, nisem imel veliko izbire, saj je na območju ČD Braslovče čebelarilo le nekaj starejših čebelarjev z AŽ panjskim sistemom. Leto dni sem brez svojih čebel pomagal in spremljal delo izkušenega čebelarja z AŽ panjskim sistemom. Hitro sem ugotovil, da mi ta način dela ne ustreza. Na podlagi videnega in prebranega sem se zato odločil za nakup 2/3 LR-panja in ene čebelje družine.

Postavil sem si stojišče za šest panjev. Čez dve leti sem ga razširil s stojiščem za 10 panjev in s tem številom družin čebelaril celotno obdobje srednješolskega izobraževanja. Med študijem strojništva sem še povečal število družin na 24, leto dni pred diplomo pa na 50 družin. Za širitev sem se odločil na podlagi 7-letnega čebelarjenja brez zimskih izgub družin. V tem obdobju sem pripeljal čebele skozi zelo dobra medena leta in tudi kakšno leto stočil samo nekaj kilogramov na panj. Svojo čebelarstvo pot opisujem, ker je čebelarstvo postalo narodni šport in v očeh laika hiter in lahek način dobrega zaslužka. Kdor gre v čebelarjenje zgolj zaradi zaslužka, se bo hitro opekel. Pri manjšem številu družin namreč ni primerne ravnovesja med delom, stroški in količino pridelka. Pri več kot 40 družinah, kar je meja resnega čebelarstva, pa potrebuješ veliko znanja in izkušenj.

Pred leti sem prevažal panje na ameriški način. S prijatelji smo vsak panj posebej prijeli na stojišču in ga odložili na tovornjak. Poleg smo vzeli euro palete, na katere sem postavil panje na mestu paše. Prednost takega načina prevoza je samo, da panjev ni treba vezati s pasovi. Osnovni pogoj za tak

Čebele v akciji, način prevoza: tovornjak in euro paleta

prevoz je, da imaš na nakladi pritrjeno letvico, ki onemogoča vzdolžno in prečno premikanje naklade med prevozom. Prvo leto so bili prijatelji navdušeni nad idejo o prevozu čebel na pašo, drugo leto so me že gledali postrani, tretje leto pa sem moral pomoč iskati drugje. Osnovni pogoj za prevoz čebel na pašo so zelo močne in živalne družine, ki čim bolj izkoristijo pašni vir.

Družine zazimim v treh nakladah, tako da je prva mediščna, zgornji dve plodiščni. Na prvo naklado položim folijo z dvema luknjama premera 50 mm. Pri žrelu na zgornji nakladi imam folijo, ki ščiti pokrov pred kondenzom celo leto.

Konec februarja začnem pripravljati družine na prevoz. Plodiščni nakladi obrnem za 180 stopinj, kar spodbudi izrazit spomladanski razvoj družin. Prvi spomladanski pregled opravi ob cvetenju češnje, ko dodam dve satnici in trotovski gradilnik. Ob tem zamenjam plodiščni nakladi. Čez približno štirinajst dni odvezem zgornji dve plodiščni nakladi, ki sta nabito polni s čebelami in zalego, odstranim folijo z luknjami in ju postavim na podnico. Ti nakladi pokrijem s spodnjo naklado, ki je bila preko zime na podnici, v kateri je zelo svetlo satovje. Zraven dodam še dve satnici. Vse temno satovje sem odstranil in stalil že poleti. To opravilo zadostuje za desetdnevni razvoj družin, saj ima matica tako dovolj prostora za zaleganje, čebele pa za skladiščenje medu in cvetnega prahu.

Teden dni pred cvetenjem akacije ali oljne ogrščice opravi zadnji pregled pred prevozom. Matica je lahko do sedaj zalegala v treh nakladah. Najraje zalega v sredinski in zgornji nakladi, naklada na podnici pa je v fazi poleganja čebel in v 98 % brez matice. Nakladi na podnici odvezem brez iskanja matice, zgornji dve nakladi postavim na podnico, dodam pet satnic, izrežem trotovski gradilnik in pokrijem z matično rešetko. Na plodiščni nakladi z matično rešetko dam nakladi, ki je bila na podnici z zalego, nanjo pa nakla-

Prevoz čebel s prevozno enoto in osebnim vozilom

Prevozni enoti na pašišču

do s petimi satnicami in nekaj zalege, ki sem jo odvezel iz plodišča. Tako urejene družine so pripravljene za prevoz.

Prevoz čebel vedno opravi v večernih urah, v izogib nevšečnostim v primeru nepredvidenih dogodkov na cesti. Uporabljam dve prevoznici, vsako za 27 panjev, ki ju lahko prepeljem z osebnim terenskim vozilom. Vsak panj zavežem z bremenskim povezovalnim pasom na konstrukcijo prevozne enote, sredinsko enoto uvlečem in pritrdim z vijaki. Nato se s tandemsko prikolico zapeljem pod prevožno enoto, spustim konstrukcijo na prikolico, odstranim podporne noge in prevožno enoto z bremenskimi pasovi zapnem na prikolico. Tako pripravljeno enoto odpeljem na zeleno mesto in postopek ponovim v obratnem vrstnem redu, s to razliko, da panjev ne odvezujem.

Če med pašo čebele napolnijo prvo mediščno naklado, nikoli ne vstavljam prazne mediščne naklade pod polno. Na ta način bi se skrajno povečal delež vlage v medu. Prazne

naklade tako vedno nakladam na polne in s tem dosežem ustrezen delež vlage v medu (približno 16 %).

Po končani paši se odpravim po čebele in po enakem postopku naložim prevožno enoto. Pred prevozom nekoliko zadimim žrela panjev, da se večina čebel pomakne v panj, saj se ob obilnih pašah čebele zbirajo na bradah panjev. Zračenje omogočajo mrežaste podnice, saj testnih vložkov med pašnim obdobjem ne uporabljam.

Čebelarstvo je poezija kmetijstva in pogovorno rečeno igranje loterije pri prevozu čebel na pašo, saj se zgodi, da družine na domačem stojišču naberejo veliko več medu kakor družine, ki sem jih peljal na pašo. Opisani način prevoza nakladnih panjev je po mojih izkušnjah preprost in ekonomičen.

Žan Podbregar

podbregar.zan@gmail.com

Matični mleček in način pridelave

V naslednjih nekaj odstavkih vam bom poizkušal na čim razumljivejši in preprost način predstaviti svoj način pridelave matičnega mlečka. Ključno za pridelavo je poznavanje biologije čebelje družine. Hkrati pa moram opozoriti, da se vsega ne da opisati, saj to delo zahteva veliko mero občutka in prilagajanja na vse dejavnike. Preden se spustim v tehnologijo pridelovanja matičnega mlečka, naj se predstavim. Sem Miha Metelko, po izobrazbi agronom, diplomiral pa sem s področja čebelarstva. Prva čebelja družina mi je bila podarjena leta 2009. V trenutku sem vzljubil to žival in delo z njo. Leta 2012 sem prvič poskusil cepiti ličinke in pridelal manjšo količino matičnega mlečka.

Sedaj čebelarim z nakladnimi in AŽ-panji, matični mleček pa pridelujem v tridesetih trietažnih panjih. Kako sem pristal na trietažnem panju za pridelavo mlečka?! Odgovor se skriva v biologiji čebelje družine – več mladih čebel, več delavcev. Čebelarim na območju občine Sevnica. V teh krajih nimamo obilnih paš, kar je kot nalašč za pridobivanje matičnega mlečka, saj delavke izletavajo manj in se bolj posvečajo oskrbi zalege.

Matični mleček

Matični mleček je hrana matic in vseh ličink, starih do tri dni. Izločajo ga mlade čebele do jilje, stare od 6 do 15 dni, po-

goj za izločanje kakovostnega matičnega mlečka pa je zadostna prehrana z medom in cvetnim prahom. Matični mleček ima gosto, kremasto strukturo ter umazano belo do blede rumeno barvo. Ima rahlo pekoč, oster in grenko-kiselkast okus ter kisel, oster vonj (Poklukar, 1998). Po sestavi matični mleček velja za zelo pestrega. Vsebuje 12–25 % beljakovin, 10–17 % sladkorja, 11–20 % aminokislin, 5–15 % maščob in približno 2 % mineralnih snovi. Bogat je z vitamini B-kompleksa, vitaminom H ali folno kislino, niacinom, vitaminoma E in D, v sledih pa je prisoten tudi C-vitamin (Janković, 1979; Krel, 1996). Maščobe predstavljajo predvsem maščobne kisline. Med njimi je najpomembnejša 10-hidroksi-2-dekanojska kislina, ki zavira razvoj bakterij in plesni. Ta kislina je kazalnik kakovosti matičnega mlečka. Zaradi vsebnosti teh organskih kislin ima matični mleček relativno nizko pH-vrednost, ki se

Mleček pobiram ročno.